Tečaj XVIII. **NOVICE** List 25.

gospodarske, obertniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta 1 fl. 80 kr., za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 10 kr., za četert leta 1 fl. 5 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 20. junija 1860.

Janšev gips (sadra). *)

Janez Janša na Dovjem na Gorenskem (Lengenfeld in Oberkrain) že čez 25 let gips lomi v tem kraji. Gips cele te okolice kmetovavci že dolgo močno obrajtajo; prodalo se ga je tedaj veliko tavžent centov na vse kraje. Janez Janša, posestnik na Dovjem, pa ima še posebno dober gips, zato, ker ga ne tolče samo v stopah, ampak ga tudi melje v mlinu. In ravno to, da hitro in veliko zdá, je pri gipsu veliko več vredno, kakor marsikdo misli, ki ne vé, da se v drobni prah zmletega gipsa detelja in vsaka rastlina veliko lože navzame kakor v stopah, če tudi drobno stolčenega. V Janševem gipsu je pa še nekaj, kar mu posebno vrednost daje in kar je najučenejša c. k. zemljoznanska družba na Dunaji (k. k. geologische Reichsanstalt) s pismom, ki ga ima Janša od slavnega vodja Haidinger-ja v rokah, sama poterdila in to tudi v dunajskih novicah „Wiener Zeitg.“ Nr. 43 in 44, 1856 razglasila. Rekla je namreč med drugim, da gosp. dr. Karl Peters, potovaje leta 1855 po Gorenskem in preiskovaje gips okoli Dovjega, je Janša na vso moč nagovarjal, naj začne kmetijstvu v prid prav pridno kopati gips; gips njegov je sive barve in je na pogled zlo nečist, in ravno to mu daje veliko vrednost, ker so glinasti in apnéni deli v ravno pravi meri mešani; ogeljnokislega apna ima okoli 20 odstotkov, in kar je še posebno pomina vredno, je to, da ima veliko grenjke soli v sebi.

V pismu, ki ga je Janša od gori imenovane dunajske akademije dobil, so pa prav na drobno popisani deli, iz kterih je njegov gips zložen, namreč v 100 funtih ali v 1 centu gipsa je

22,3	funtov	žvepleno-kisle apnice,
14,4	„	žvepleno-kisle magnezije ali grenjke solí,
12,8	„	ogeljno-kisline,
12,6	„	v kislinah neraztopljivih ostankov (peska itd.),
5,3	„	v kislinah raztopljene kremenice, gline in železnega okisanca,
12,6	„	vode.

Primešana glina, ogeljno-kisla apnica in grenjka sol dajejo temu gipsu posebno vrednost.

Tako hvali imenitna dunajska akademija Janšev gips.

Med gipsom in gipsom je tedaj velik razloček, kar se tiče njegove rodovitne moči; zato se marsikdo čudi, ako z gipsom potrese deteljše, pa vidi le malo prida, zakaj? — zato ker nima vsak gips enake moči.

Drugo pa je še to, da dober gips še veliko več zdá, ako je v mlinu zmlet, kakor smo gori rekli.

Janez Janša ima svoj magacin v Kranji (Krainburg) in prodaja tù zlmetega gipsa cent po 1 gold., v stopah stolčenega pa po 83 krajc. nov. dn.

*) Ker ne le samo večletna skušnja, temuč tudi visoko učena dunajska akademija, kteri gré v takih rečéh perva beseda, hvali Janšev gips na vso moč, smo toliko raj dovolili prostor tem versticam, ker vémo, da umni kmetijski gospodarji ne gledajo le samo na to, počim da je gips, temuč tudi kakošen da je. Vred.

Naj jo še jez povem,

kako Kras in njegove goline v gojzd predelati.

Po Krasu gojzdno drevje saditi, je sicer dober namen; al, kakor prislovica pravi, „malo kruha bo iz te moke“, in uzrok je ta-le:

Na Krasu so tla sploh kamnitne in le po malem se zemlje med kamnjem nahaja. Vetrovi, posebno burja, imajo veliko moč po Krasu in golinah, kterim ob dežji, večidel v hudih plošah. še voda silno pripomore v razdjavo posamesnih dreves in tudi zeliš, kar se tako-le zgodi: Ob suši, ktera večidel Kras tare, se kamnite tla hitro razpokajo, po razpokah burja pometa in zemljo na vse kraje raznaša; potem začne večidel z nalivom deževati; voda po imenovanih pokah, ki jih je burja še razširila, hudo dere, zemljo odnaša in tako le enmalo navpične tla čedalje bolj kamnitne in gole prihajajo, da nobeni rastlini ni mogoče, se v njih ukoreniniti. Z zasajanjem drevja ni po Krasu gojzda pričakovati; naj se le prevdari, da je treba jamo skopati drevesu; s tem se pa tla zrahljajo, kar je še slabeje kakor so zgorej imenovane poke, zato ker burja po zrahljanih tleh zemljo še ložej odnaša. Vsajeno drevesce potem le hira; če ga hočeš burje obvarovati, mu moraš tri količe v podporo dati, in še bo malo ktero odrastlo. Ti količi pa velike stroške prizadenejo; se navadno pokradejo; potem pa burja drevesce hitro omaje in podere.

Na Krasu se tudi široki kraji nahajajo, kjer ni mogoče drevescu jame skopati, ker so tako kamnitne tla, da še z železno pralico ne moreš luknje narediti. To pa zato opomnim, ker vsaki pravega Krasa ne pozná, da me ne bo kdo zavernil, češ, naj se pa zasadí s takim drevjem, kterega količi po luknjah sajeni se primejo in rastejo. Živina, ktera se po Krasu pase, s tem škoduje, da se ob drevje češe in guli, ga omaje in celó podere, če tudi je s tremi količi podperto. Če pa more, se vé, da ga še raje objé.

Kdor je vse to sam vidil, po Krasu lesa ne bo sadil.

Res so tla po Krasu tako kamnitne, da kak tujec, viditi jih, poreče: „tukaj celó nič rasti ne more“. Al to ni res.

V najbolj kamnitnih tleh je več manjih in večjih zemljenih žil. Tem je treba najpopred v pomoč priti, da se čez kamnje vzdignejo, ga pokrijejo in tla rastlinam stanovitno ugodne napravijo. Prihodnjemu drevčju in gojzdiču se mora podlaga oskerbiti, da bo burje, vode ali zalivov, živine pa tudi zmikovcov varvano. Po najbolj kamnitnem Krasu je pa to mogoče, brez posebnih stroškov, tako rekoč, samo po sebi dognati.

Kras že delj časa poznam in ob kratkem povem, kako ga je mogoče v malo letih v germovje spreoberniti; potem pa bo prav lahko, gojzd zarediti brez zasajenega drevja.

Najpred je treba po Krasu, če je tudi skalovnat, brinjevih jagod posijati; to bo po kamnitnih tleh na zemljene žile, po skalovji pa v razpoke in luknjice naletelo. Sèm ter tjè se nahajajo brinjevi germiči po najslabejih tleh in skalovji, ki so se sami po sebi zarastli in se vsakemu

vremenu zoperstavljajo; celó drevju strupeni kozji zob brinja ne vžuga. Če brinjevega germa človeška roka ne zatare, se okoli njega čedalje več zemlje nabira, po kteri in po svojem zernji, svojih koreninicah in vejicah — se germ zmiraj bolj razširja. Kar se pa dozdaj samo po sebi sèm ter tjè nahaja, bo v malo letih dosti gostejše, ako bi po pervi setvi od sto zern le 40 germičev izrastlo. Kjer se perva sled brinja zapazi, ravno tam naj se drugo seme seje, ktero bo večidel med pervim že odraščenim še veliko lepše izrastlo.

Tretje ali četerte leto po pervi setvi je pa treba, med brinje seme glogovo ali seme belega ternja sejati, ktero si bo že dobro pomagalo in hitrejše rastlo. Germički bojo zmiraj gostejši; prah, ki ga burja prenaša, se bo med njimi ustavljal; tudi zemlja, ki jo dež spira in odnaša, se bo med njimi nabirala. Germovje bo potem, po svojih odpadkih in koreninah zmiraj gostejše prihajalo in dozdaj gole tla pokrivalo; vse, kar bo burja ali ob dežji voda med to germovje prinesla, bo med njim ostalo in tako se bo zemlja nabirala. Takošno germovje, posebno če se glogovo ternje križem pripogne, zraste tako gosto, da ne človek ne živina med-nj ne more. Hostno seme, ki je v takošno germovje posejano, kaj veselo raste, ker je vseh nesreč obvarovano — tudi germovje v kratkem prehiti.

Prav po kamnitih tleh sem vidil posamne brinjeve, kasneje z glogovim ternjem pomešane germiče; čedalje širji so prihajali in zemljo okoli sebe zarodili, kjer je bila pred gola stena viditi; v 10 do 12 letih sem pa tudi iz teh germov, kamor je burja le mogla zernje zanesti, vidil po dva sežnja visoke hrastiče in bukvice veselo rasti. Posebno kozé so kaj okoli plesale; al v germ niso mogle, in tako je germ prav lepo drevje izredil.

Naj pride tedaj človek na pomoč, in germovje mu bo Kras pogojzdilo.

Nič ni pod nebom, da bi zopernikov ne našlo; tudi temu svetu se bodo taki našli; al naj premislijo, da več ko se Kras gleda — večji prihaja! Kdor se hoče dela po tem kratkem navodu djansko poprijeti, mu v večji vspeh rad še marsikaj druzega potrebnega povem; stavim, da mi ne bo nobene pregriznil.

Drugikrat od hostnega semena, ktero gré med germovje sejati, da bo drevje zrastlo, ki ga Kras ljubi, pa je tudi kmetijstvu v korist.

V Ljubljani mesca majnika 1860. Ant. Zupančič.

Véliki zbor krajnske kmetijske družbe.

(Dalje.)

Da se gospodarjem živinska reja polajša, iz slabe živine bolja napravi, z boljo in več vredno živino pa na pomoč pride našim kmetijam, je živa potreba, da se cena živinske solí zniža. Dokler je živinska sol tako draga kakor je sedaj, si je kmetovavci ne morejo kupovati, ker nekteri je še samí za svojo jéd nimajo; brez solí pa hira človek in živina, zlasti goveja in drobnica, in zlasti v takih časih, kadar gospodarji ne morejo svoji živini dobre klaje pokladati; sol zboljša slabo pičo, da je tečnejša in ni nezdrava. Večkrat so že kmetijske družbe vsega našega cesarstva prosile c. kr. ministerstvo, naj se usmili kmetijstva, in zniža ceno solí ter jo dá prodajati po vseh krajih cesarstva po edini tarifi. Čeravno dozdaj še niso bile uslišane, vendar ne smemo nehati terkati na vrata visoke vlade, zato postavljam tudi med pomočke, kako nadlogam kmetijstvu v okom priti:

3) nižjo ceno živinske solí. Ker je na predlog poddružnice radoljške gospod Ambrož danes iznova na vse straní dobro pretresel to važno zadevo, mi ni treba o tem več govoriti.

Rejo goveje živine pa tare pri nas še druga nadloga, namreč ta, da nam manjka bikov. Številenje naše domače živine leta 1857 nam je razodelo, da v primeri s kravami je skor povsod premalo bikov (juncov). Ker dosti krav zavoljo tega jalovih ostane, in ker je o takem pomanjkanji vsak bik dober, da je le bik, je očitno, da to množí kmetijstvu nadloge. Kmetijska družba izposoja sicer poddružnicam svojim bike, — al to le malo zdá. Svetujem tedaj — je rekel dr. Bleiweis — naj si po izgledu druzih dežel tudi pri nas

4) vsaka občina (srenja ali soseska) oskerbí po številu svojih krav pripravnih bikov. Ker pa taka naprava spada v opravilstvo sosesk ali občin, naj bi kmetijska družba sprožila to reč po deželnem namestništvu takrat, kakor bojo občine po novi osnovi ustanovljene in bo novo deželno namestništvo (Landesvertretung) svojo moč zadobilo. Napravo občinskih bikov po dobrih izgledih druzih dežel ustanoviti, bi ne bilo težko, ker je takih izgledov dovelj in je, na priliko, celó v Švajci predpisano, da za 40 do 60 krav se derží en bik za pleme. Da se pa izberajo le dobri biki za ta namen, je ta reč tako uravnana kakor pri žebcih za pleme, kteri morajo tudi licencijo za to opravilo imeti.

Če je vse to v drugih deželah in celó v takih, kjer je, kakor v Švajci, živinoreja na tako visoki stopnji, pač mi ne bomo godernjali zoper tako napravo pri nas, kjer je živinska reja na tako nizki stopnji.

S tem, da si za kmetijstvo naše pridobimo več svetá, da bolje obdelujemo naše polje in senožeti in da si boljšamo svojo živinorejo, pa še ni vse storjeno, treba je — je rekel dr. Bleiweis dalje — da ne pozabimo sadnih drevés in murv. Vse žile moramo napeti, da zasadimo tiste milijone in milijone dreves, ki imajo na Krajnskem še prostora dovelj; tako bo gospodarjem sadje in svilarstvo (žida) pomagalo, kadar jim polje in njiva ne obrodí. Ker nas pa skušnja učí, da vsi, tudi sto- in stokrat ponavljani poduki ne zdajo dosti, je treba, da visoka vlada tudi pri nas pride sadjo- in murboreji na pomoč kakor drugod; gotovo ji bo ta pomoč manj stroškov prizadjala kakor jih ima zdaj, ko more večkrat davke odpisovati in verh tega še milodare deliti. Presvitli cesar so ukazali letos, naj se iz deržavne kase daruje ubogim Dolencom in Notranjcom 20.000 gold.; -- nabralo se je po pozivu našega deželnega gosp. poglavarja še druzih tavžentov — al koliko more vse to zdati, ker je siromakov toliko? Le malo od teh dnarjev bo doletelo kmetijstvo, njive in senožeti, večino tega dnarja bojo povžili lačni želodci. Al bo deržavna kasa mogla vselej priti na pomoč, ako se utegnejo take nadloge večkrat ponavljati? — ali ne bo radodarnost drugih ljudí opešala, ako se prepogostoma sliši „dajte, dajte!“ Treba je tedaj po druzih potih skerbeti, da se domači pridelki vsake sorte pomnožijo kar najbolj je moč, da drugi studenec teče, kadar je pervi usahnul.

Živa potreba bi tedaj bila, da vlada bi saj skozi 5 let poredoma vsako leto 1000 gold. v ta cilj in konec darovala, da bi se v najrevniših krajih Dolenskega in Notranjskega za ta dnar sadnih dreves in murv zasadilo in izrejene drevesa bolj ubožnim kmetom zastonj darovale; kar bi pa morebiti čez te stroške od vsakoletnih 1000 gold. ostalo, naj bi se za premije najpridnišim sadjorejčom razdelilo. Med vsem sadjem pa naj se češpelj največ zaredí, ker češplja je, kakor koli jo obernemo, kraljica vsega sadja zlasti na Dolenskem, pa tudi na Notranjskem in Gorenskem. Kakor se dozdaj kaže, bo letos dobra letina za češplje, ako ne pride pozneje kakošna nesreča čez nje. Naj bi se tedaj že zdaj v najrevniših kantonih Dolenskega in Notranjskega poiskali prostori, kamor bi se v jeseni nabranih košic kake 3 ali 4 milijone vsejalo — ravno tako naj bi se za murvino seme odločil pripraven prostor. Prostor se bo že dobil, če se bo le iskal; saj menda nikjer ne manjka občinskih (sose-

skinih) zemljiš, kterih prekucijo smo svetovali v §.1 tega sostavka.

Menda se ne smemo bati, da bi Njih Veličanstvo, prošeno za gori omenjenih 1000 gold. za vsako leto skozi 5 let, ne dovolilo te podpore, ker ni dvomiti, da bi mu Njih eksc. deželni gospod poglavar te prošnje ne poklonili z živo besedo. Če so cesar po sklepu od 10. januarja t. l. Ogrom v povzdigo murvo- in sviloreje dovolili za 6 let vsako leto po 2000 gold., — če so doljnim Avstrijancom v povzdigo sadjoreje za leto 1860 in 1861 dovolili po 600 gold., — zakaj bi nam, ki smo take pomoči še bolj potrebni in take priprege za pospešenje sadjo- in murvoreje še bolj potrebujemo, te podpore ne dodelili?

Ako bi prejeli to podporo, bi nam le trojno bilo storiti, namreč: 1) da si poiščemo pripravnega svetá za izrejo češpljevih in murvinih drevesc, 2) da si oskerbimo dovelj košic za seme in murvinega semena, in 3) da si dobijo povsod možaki, ki te zasadiša v svojo skerb vzamejo. Da se pa to z dobrim pridom dožene, je treba, da domoljubni soseščani sami, župani, učitelji ljudskih šol, poddružnice kmetijske, duhovščina dotičnih fará in kantonska gosposka se vzajemno te rečí poprimejo in s terdno voljo doženejo. Da se take naprave ne ustanovijo brez truda in težav, je gotovo, al samo po sebi se na svetu malo zgodí.

Svet moj v tej zadevi je tedaj, da

5) kmetijska družba prosi za gori imenovanih 1000 gold. skozi 5 let, in ako jih po izgledu na Ogerskem in doljni Avstrii prejme tudi kranjska dežela, naj kmetijska družba potem uravna to reč s pripomočjo gori omenjeno. (Dal. sl.)

Iz Tersta v Aleksandrijo.

(Dalje).

III.

Kar se zemlja okoli solnca vertí — in to je že nekoliko let — nastaja za dnevom noč, in navadno ljudje ponoči tudi spé: to je stara reč. Angleži pa, kadar v svojem deržavnem zboru razkladajo svojo modrost, in včasih tudi marsikaj druzega, in pa zaljubljeni, ki se v svitu lune sprehajajo, bodi mlaj ali šip, ponoči ne spé veliko; hvala Bogu, da se jez ne štejem med nje, in da sem drugo noč zopet prav sladko spal.

V torek zjutraj smo bili pa že blizo albaneškega brega. Čisto in natanko se je vidilo mesto Avlona. Bregovi so povsod skalnati in goli; tam pa tam leží v kakem prepadu majhna vas, rekel bi bolje, kamnitna groblja. Pred nami je bil otok Fano, in proti jugu se je vzdigoval počasi iz morja Karf. Tukaj se je vgnjezdila ponosna Britanija, tukaj kraljuje angležki leopard, tern v peti domačim brodnikom v jadranskem morji. Naš sivi Marko jim je prerokoval le malo let še — in znabiti ima prav.

Kako lep je otok Karf, pravi raj na zemlji! le škoda, da prebiva tukaj drug narod. Njega dní sem tudi jez bil vès nadušen za sedanji gerški narod: Miavli, Marco Bocari in še druge take imena imajo nekaj v sebi, česar se ne vidi in ne čuje vsaki dan in kjer si bodi. Kako lepe so tudi pripovedke in pesmi gerške, kjer mlad človek vidi povsod le samo Ahile in Briseide, — v resnici pa okó ostermí, ko pervikrat med nje stopi, in kmalo zgine občudovanje in nadušena ljubezen za te moderne lenúhe.

Med albaneškim bregom na eni strani in med otokom na drugi se je ladja memo visoke svetilnice zavila proti Karfu. Tukaj se odpre pogled, kterega nikdar pozabil ne bom. Proti jutranji strani je otok lepo obrašen; vidi se, bi djal, odpert pred očmi krasen vert s pomorančnimi drevesi in oljkami nasajen; visoke germovja kaktusa mejé vse pote in vertove; vse trate so bile zelene in okinčane z lepimi hišicami, ki sedaj na bregu morjá, sedaj skrite pod vejami zelenega drevja vabijo popotnika. Morje je bilo mirno ko zercalo. Majhne ladjice, kterih bele jadra je lahna sapa napihovala, so plavale kakor labudi v varnem zavetji. Krog in krog stojé velikanske albaneške goré, v podnožji pa se vidi turška terdnjava Butrinto s svojim belim zidovjem; pred nami pa je ležalo mesto Karf, ki na ozkem koncu zemlje molí v morje, od spred zavarovano z gradom in s terdnjavo.

Bližina mesta, mirno morje, prekrasna okolica — vse je oživljalo in gibalo družbo; vsi smo bili na stropu, ko se je ravno memo nas peljala druga Lloydova ladija, ktera je našo z veselim hrupom in strelom pozdravljala. Kmalo smo bili v barkostaji; sidra so padle, in ko se je zdravniški komisar prepričal bil, da se kuga in enaki strahovi ne vozijo z nami, smo smeli za tri ure na zemljo.

Od dalječ je Karf tako lep, — blizo pa človeka, ki je naših čednih mest navajen, strah in groza prepadeta, ko ga sprejmejo, stopivši na suho, divji hrup in šum, ko vidi krog sebe nesnažne in gerde podobe vsake baže, ko stopi v ozke in temne ulice, med temne pohištva. Karf je laškemu mestu podoben; Angleži so pa tukaj gospodarji.

Ker nam je bilo za Karf le malo časa odločenega, smo le hitro šli skozi mesto na „Esplanado“ — tako se namreč imenuje lepa in velika planjava, z drevoredjem obsajena in občno sprehajališče tukajšnih mestnjanov. Spredaj stojí veliko kraljevo poslopje, kjer angležki vladar stanuje in pred njim se razgrinuje lep vert. — Kdor pozimi iz snegoodetih gorá in planjav tukaj doli pride, pred seboj vidi zeleno trato, na straneh stojé drevesa v cvetji; iz rožic si lahko spleteš pod milim nebom venec; kasije in pelargonije s svojim cvetjem ti nasipajo pot; solnce sije toplo; zdi se ti, da prečudne dišave vejejo v zraku, — serce ti od veselja trepetá kakor spomladi!

Ko na „Ameriko“ nazaj pridemo, jo najdemo obdano od neštevilnih bark; povsod so nam ponujali pomoranč, pa s tako silo na prodaj, da smo bili v resnici veseli, ko smo jim srečno na barko ušli. — V tem se je bil pa parobrod že z ogljem previdil; spet se zažene mašina in slovó jemljemo od tega mesta. — Nekoliko novih popotnikov nam je prisedlo, posebno v tretjem razredu, to je, na nekem odločenem kotu verh ladije je med sodi tičal cel kup Gerkov, Arnavtov in Turkov. Zdelo se mi je, da so ti ljudje imeli veliko skerbi v glavi in kaj druzega na glavi, zakaj — praskanja po glavi ni bilo ne konca ne kraja.

Tri popoldne je odbila, ko zapustimo Karf. — Po južni smo bili pa že na južnem koncu otoka, pred saboj smo vidili otok Pakso; od Laškega sèm je pihala ojstra sapa in morje ni bilo mirno. Proti večeru se vžgejo na vseh straneh kakor zvezde, različne svetilnice. Noč je bila topla; jez sem dolgo ostal na stropu. Obnebje je bilo jasno, v bledem svitu mesca je berlelo morje in prečudno donelo na uho šeptanje valov. Zdi se ti, da si valovi pripovedujejo od nekdanjih časov, od zlate dobe helenske. Temno so stermele v zrak na strani tesališke gore, kjer so bogovi, muze in junaki se nekdaj rodili, krog tebe, popotnik, so Livadija, Pakso, levkadske skale, Itaka; tam gori je stala lesbiška devica, preden je obupala in svojo ljubezen in svoje pesmi zakopala v dnu morja! Misolungi, Akcium, Lepanto, — sto in sto spominov napolnuje ti duh: serce je ginjeno, in spomin bega nazaj v starodavne čase. (Dal. sl.)

Poučljivi pregovori.

Zažgati je lahko, hud ogenj pogasiti pa težko. — Ne živi samo za se, temuč živi tudi za druge. — Česar želiš, da bi nikdar ne bil storil, zakaj storiš, in česar želiš, da bi bil storil, zakaj ne storiš? — Nikoli ne kupuj, česar ne potrebuješ. — Nikoli ne prodajaj takih rečí, kterih nisi v stanu kupiti. — Z dobrim opraviš vse, s hudo le malo ali pa nič. — Srečen si, ako ne želiš, česar imeti ne moreš.

*

— V hudi nevarnosti se spozná zveden brodnik. — Marsikter hudobnež v svoji sreči visoko prileze, zato da globokejši pade. — V premislikih bodi podoben polžu, v djanji tici. — Če se ti pod nogami udira, nikar ne hodi naprej. — Čez trohnjen most ne hodi brez strahú. — Kar oko rado ogleduje, serce rado poterjuje. Višnjagorski.

Vile rojenice.

Pripovedka isterska.

Nekda je hodil neki gospodin po jednoj pustinji, i prišal je kasno pod večer va neku kuću, kade je neka žena hotela roditi, i govori njoj mužu: Čete me zeti na prespanje? A ta človik govori: Nemogu; aš mi je žena na rojenje. A ti gospodin govori: Nić zato; ja ću se za najco stisnut pod ovi stol na slamu. Gospodar reče: Ako se tako s tin kontenate, neka bude.

Kada su svi po kući pozaspali, samo ovaj gospodin pod mizon ni mogal spat, aš je bil kralj. Pridu tri vile štrologat (astrologia), ča da ima biti iz tega otroka, ki se ima najco porodit. Jedna govori: da ima biti mečen posikan; druga reče: on ima biti na soho stavljen; a tretja govori: ne, on ima biti kralj. Kralj pod mizon sve to ćuje, se prestraši i misli, kako bi on tega otroka pogubil, da ne bi postal kralj. Va jutre, kada se stanu, se oni otac veseli i raduje, da mu je žena srečno porodila sina. A ta gospodin počme govoriti: evo jaz san kralj, daj mi ti svojega sina, ću ti dat toliko i toliko beči; ću ga jaz izgojiti za velega gospodina, kad ste mi dali prenočišće. I ta otac mu dá tega svojega ditića, ter si zame beči.

Ta kralj zame tega otročića pod svoj plašć, i gré tja. Kada je bil jur deleko od kuće, prasne mečen otroka po vratu, i hiti ga va neko gložje, i šal je putujuć va svoju kraljevinu.

Zatin gredu lovčari lovit zvirje, i pasi im najdu tega ditića, i prišli su ti lovci ondeka, i vidu otročića sve va jednoj kervi plačućega, i digli su ga, i zel ga je neki veli gospodin sobon doma, i tako ga je deržal, kako da bi njegov bil, i dobro ga naučil. Kada je ta ditić malo ponarasel, počmu mu sini tega gospodara govoriti, da je on mulac (pankert). A on se potuži svojemu hranitelju, ki mu govori: istina je, ti nisi moj sin, nego samo moj hranac, ja san te na lovu našal. A ta mladić govori: odprostite mi, ja gren tja, gren si iskati otca i mater.

I šal je tja, ter je hodil po svetu semo i tamo, dokle ni došal va neki veli grad, i ondeka pita službe, i najde ju va samoj kraljevskoj palači. Poklen je služil puno vrimena poli kralja, vidi mu kralj zlamenje na vrate, ter ga pita još pobolje, od kuda je, i kako je. A ta mladić mu sve pove, ča zna. A kralj se prestraši i govori san v sebi: aj me mane! ovo je on ditić, ke ga san jaz posekal, da nebude on još kralj. Temu kralju se je hotel sin jedinac oženit za neku kraljevu hćer va drugo kraljestvo; i on je putoval v to drugo kraljestvo s onin mladićen svojin slugon, da si onde sina oženi, a vladanje izruči svojemu bratu starcu. Hći paka ovega kralja se je jako zaljubila v onega mladića. Kralj ondeka va tujen kraljestvu napiše list, ter ga dá svojemu slugi temu mladiću govoreći: nosi berzo ti list mojemu bratu, i samemu njemu daj ga v ruku.

Mladić zame list, gré berzo putujuć va oni stolni grad nazada. Kada biše jur blizo, vidi ga hći kraljeva iz palače i mu gré sprotu, i ga pita, zač te je moj otac poslal? Poslal me je, da ovi list samemu kraljevemu bratu v ruke dan. A ona govori: pokaži mi malo ta list. I kada ona list prime, ga odpre, a nutre je pisano: Dragi moj brate! ovega mladića nevrednega mojega sluga, ki ti ta list nosi, ga imaš vale na sohe staviti. Ona reče mladiću, neka malo se opočine, i gré, napiše drugi list, ga zapečati otčevin pečaton, a va-nj piše: ovega mladića mojega dostojnega slugu, ki ti ovaj list prinese, oženi ga vale za moju hćer, kako san ja mojega sina za hćer ovega kralja; i dá list mladiću, a on kraljevemu bratu. Ovi misleči, da je to pravi list od brata kralja, pozove oba, i svidoke, ter jih čini pozakoniti se, i piše vale svojemu bratu: kako si mi pisal, oženil san našega dostojnega sluga za tvojo hćer, i mi činimo ovde velo veselje; a kralj to kada čuje, se razserdi, raztuži, oboleje, i umirajoć govori: Pravo su vile govorile. Umre a oni mladić je ostal onde za kralja.

J. V.

Senožeška.

Dozorjena trava zadosti je že,
Iz odrov na svitlo, snoseki, kosé!
Preglejte kosišča,
Čeljusti grabljišča,
Da jutri poprave nas kaj ne mudé.

Koso oklepat zná vsaki kavsán,
Ojstríno ji dati, je redko vseján;
Jez bom jih nakačil,
Jim tumpe potlačil,
Da bodo ko britve žvižgale čez plan.

Le kviško, tovarši, že svita se dan;
Molimo na srečo, pa pojmo na stan;
Bogu bodi slava!
Prelepa je trava;
Vodirje krog ledja, — vse drugo na stran!

Obrímo najpervo ledine ravné,
Potem pa, tovarši, v snožeti stermé!
Če trava je gosta,
Visoka ko hosta,
Kosci mi tega ne strašimo se!,

Zapojmo, vriskajmo, tovarši, na glas,
Da grabljovkam zjasnil se bode obraz
Da bode kaj smeha;
Brez jeze in greha
Gré delo od rok nam, pa kratek je čas.

Cvetlice dišeče, travé in osat —
Kar kosa doseže, se zverne nakrat.
Enaka nas čaka,
Ko smert prikoraka.
Da! nji se ne vstavi, je star ali mlad!

V. Kurnik.

Ogled po svetu.

Francozi tepeni.

Ha! — si bo morebiti marsikteri bravec „Novic“ mislil — so jo vendar tudi ti buzakljuni enkrat skupili. Kjè, kdaj, kako? — bodo morebiti drugi neverni vprašali. — Poslušajmo, kaj učiteljski časnik „Oest. Schulbote“ o tem res čudnega pripoveduje.

„Ob vojski med Francozi in divjimi narodi vroče Afrike „Kabili“ po imenu, prihruje nekega dné kompanija lahkih pešcov v kabilsko vas, ktere prebivavci pa so bili iz strahú pred Francozi bežali. Nikjer ni žive duše, — pa kaj je Francozom za to mar; le jedli bi radi kaj, kajti že jim je krulilo po čevah skoraj bolj kakor škripljejo cerkniške kola. Stikujejo od bajte do bajte, pa ni ga najti grizljeja. Kdo popiše toraj njih vrisk veselja, ko konec vasí v skritem kotu najdejo bčelnjak z kakimi 30 peharji *), vsemi čez in čez polnimi sladkega medú. Izraeljci menda niso bili tako veseli mane v puščavi kakor naši Francozi ovohane sladčice. Urno zakurijo pred bčelnjakom ogenj in s svojimi jopami naganjajo dim v peharje, da bi ž njim pomorili marljive živalice. Misleči, da so dosegli svoj namen, planejo zdaj čez satovje ter ga obirajo, da se jim med z ust in rok cedí. Ubogih bčelic, ki so mertvične kupoma med satovjem ležale, še ne porajtajo ne. Sladka južina mine, in

*) Častitim bravcom „Novic“ je menda večidel zano, da imajo v mnogih krajih bčele namesto v panjih v nekakih visocih peharjih, ki so poveznjeno postavljeni ter služijo v stanovališče pridnim živalicam. Pis.

čeravno so pridno otepali, jim vendar še dokaj satovja po peharjih ostane. Da bi tudi še zvečer kaj ugrizniti imeli, nabašejo peharje na bajonete in dolge preklje, in odrinejo tako naprej. Al zdaj popiha drugi veter. Bčele, od dima le nekoliko omamljene, se začnejo po svojih stanicah gibati; serdite vèn planejo, se nad glavami vojakov združijo kakor čern oblak in planejo poslednjič na-nje, da je bilo groza. Ti mečejo peharje proč, skačejo, vpijejo, tolčejo krog sebe, pa bolj ko se branijo, huje vihrajo serdite živalice, — nikakor jih vojaki ne morejo odpraviti. Pričnejo toraj celó streljati, cele mavhe (Patrontaschen) smodnika se razkadí v zrak, pa zadrega je s tem še le huja bila. Kabili namreč, ki so bili s puškami v neki duplini skriti, opazijo čudno dogodbo, planejo čez upehane sovražnike in jih smukati začnejo kot muhe. Komaj dve tretjini Francozov je odtegnilo srečno peté“. J. Levičnik.

Skopuhove čižme.

Po Gasp. Gozzi-u spisal Lovro P.

Bival je v Bagdadu na Turškem star tergovec, kteremu je bilo ime Abou-Kasem; na glasu je bil zavolj svoje prevelike skoposti. Akoravno je bil jako bogat, vendar ni imel na sebi druzega kot cunje, to je, obleko tisučkrat zašito in zakerpano; njegov turban iz debelega platna je bil tako umazan, da se mu ni več poznala barva; čez vse to pa so še bile njegove papuče ali čižme. Podplata sta bila akoravno z debelimi žeblji, sicer pa je kerpa bila pri kerpi, da ni bila let iz toliko kosov barka Noetova; deset — koliko so bile Kasem-ove čižme stare — so naj ostroumniši kerpači bagdadski napenjali svoje možgane, kako bi kerpali one uboge ostanke, ki so se komaj skupaj deržale; bile so pa Kasem-ove čižme zatega voljo že tako težke, da so prišle v Bagdadu v pregovor: „je težko kot Kasem-ove čižme“.

Dogodí se nekega dné, da ko naš tergovec po mestnem tergu se sprehaja, mu je bilo ponujeno mnogo lepe steklenine prav dober kup. Kasem sklene pogodbo, ker vidi, da bo dobiček gotov. In res sliši kmali za tem, da neki nesrečen dišavar (parfimêr) mora prodati precejšno množino rožne vode, je obernil na svojo korist nesrečo onega ubogega moža in kupil rožno vodo za polovico vrednosti. Rožna voda je Turkom in Gerkom najbolj priljubljena dišava. Razveselivši si serce z dobro kupčijo gré židane volje — ne v gostivnico, ampak v kopel, kjer ni bil že Bog vé kdaj.

V tem ko se slači, mu njegov prijatel reče, naj si vendar napravi nove čižme, ker te, ki jih ima, mu delajo sramoto po celem mestu. „Res dosti dolgo že, mislim na to“ — odgovorí Kasem — „pa saj me vendar utegnejo še kake tedne terpeti“.

In tako bèrbljaje je bil slečen, in stopi v kopel. V tem, ko se je kopal, pride tudi bagdadski kadija ali sodnik tjè, kopat se; in ker je Kasem poprej kakor kadija kopel zapustil, stopi v pervo sobo, vzame svojo obleko, pa čižem je iskal zastonj: namesto svojih starih je vidil le neke nove. Skopuh naš živo prepričan, da mu je nove čižme daroval oni prijatel, ki ga je poprej opominjal, vtakne noge v lepe čižme, češ, sedaj mu pa ni treba novih kupovati in vesel korači iz kople.

Ko se je kadija odkopal, so njegovi sužnji po vseh kotih iskali čižem svojega gospodarja; al ni bilo nič druzega najti kot onih gnjusnih pokvek, ktere so precej spoznali za Kasem-ove. Vratarji leté hipoma za njim, ker so mislili, da jih je ukradel, in ga vjetega nazaj pripeljejo. Kadija, potem ko je premenil čižme, ga pošlje v ječo. Treba je bilo odpreti mošnjo, da je ušel turški pravici iz krempljev; in ker so imeli Kasem-a za ravno tako bogatega kakor skopega, mu pravda ni cenó iztekla, kar si lahko vsak misli.

Pobitega serca pride Kasem domú; od jeze zgrabi čižme in jih verže v vodo Tigris, ki je tekla pod njegovimi okni. Pripeti se nekoliko dní pozneje, da ribči izvlečejo iz vode mrežo, ktera je težja kakor navadna, in v nji najdejo — Kasemove čižme. Ribči, serditi na Kasem-a in njegove papuče, mu jih veržejo skozi okno, ktero je odperto imel, da z veliko silo priletijo na sklenice, ki so na policah stale, in jih zvernejo, tako da doli popadajo, se razbijejo in rožna voda gré rakom žvižgat. Lahko si je misliti, kako žalosten je skopuh bil zavolj te nesreče. Začne si brado puliti in glasno vpiti: Preklete čižme, ne bodete mi več delale škode! In tako govoreč zgrabi motiko, skoplje jamo na svojem vertu in zakoplje va-njo one pokveke za veke.

Sosed njegov, ki mu je bil sovražnik že dolgo časa, ga vidi preobračati zemljo, precej letí naznanit glavarju, da je Kasem izkopal kùp zlata. Dosti je bilo to, vžgati lakomnost glavarjevo. Če bolj je terdil Kasem, da ni našel zaklada, ampak da je njegov namen le bil, zakopati čižme, manj se mu je verjelo. Poglavar si je bil že vtepel v glavo, mu dnarja izmolsti iz mošnje, in nesrečni Kasem se ne izmota iz zaderge, dokler ne plača veliko.

Naš skopuh, preklinjaje čižme, ki so mu že toliko škode napravile, gré in jih verže v neki vodovod deleč od mesta, češ, sedaj bo konec vseh sitnost. Al peklenšček, ne še naveličan, mu narejati novih burk, spravi čižme ravno k cevi vodotočja, da so zamašile luknjo, iz ktere je voda tekla. Nadstojniki vodotoka precej hitijo popravljati škodo, in najdejo in neso glavarju Kasem-ove čižme, pripovedovaje, da je on kriv vse škode. Lastnika nesrečnih šlebedrov zopet v ječo veržejo in ga obsodijo v globo še večjo od poprejšnih. Ko je glavar bil hudodelstvo dobro kaznoval, se ni prederznil nobene tuje reči si obderžati in tedaj Kasemu poverne — dragocene čižme. Odkrižati se vseh nesreč, sklene Kasem sožgati čižme; ker so pa bile od vode popolnoma premočene, jih postavi na žarko solnce, verh svoje hiše.

Ni še vendar nesreča bila končala vseh neprijetnost, ktere mu je namenila storiti; prihranila mu je nazadnje najgrozovitnišo od vseh. Sosedov pès zagleda čižme in se zažene s krova svojega gospodarja na Kasem-ovo hišo, kjer so se čižme sušile; zgrabi jih z gobcom, počenja in uganja ž njimi svoje šale in jih nazadnje spustí, da padejo ravno na glavo neki ženski, ktera je šla memo hiše. Strah in udarec sta bila kriva, da je žena nevarno zbolela. Mož se pritoži pri sodniku, in Kasem je obsojen plačati globo primerno nesreči, ktere je bil kriv. — Verne se domú in zgrabivši čižme gré nazaj k sodniku in mu reče z naglostjo, ktera je silila sodnika na smeh: „Evo, gospodine plemeniti! to je osode polno orodje vseh mojih nesreč: te proklete čižme so me nazadnje pripeljale v siromaščino; da okličete mojo nesrečo celemu mestu in vsem ljudém poveste, kolika je nevarnost, ako si človek ne napravi novih čižem, kadar je treba.

Dopisi.

Od Drave 13. junija. ✓✓ Dokler smo bili v sekovski vladikovini, nam menda ni bilo prepovedano pisati v kerstne knjige in druge cerkvene zapisnike domačih imen po našem sedanjem pravopisu, posebno nam je pisava od vlade poterjena; vsaj se tudi dosti imen ne dá inači dobro začerkati. V novi zbirki cerkvenih ukazov „Sammlung specieller Disciplinar- und Pastoralvorschriften für die Lavanter Diöcese“ pa se tako-le na 16. strani bere: „Beim Eintragen in die Pfarrbücher, so wie bei der Ausfertigung ämtlicher Urkunden sind die Eigen- und Vulgarnamen jederzeit nach der Schreibart der Geschäftssprache zu schreiben, man möge sich dabei der deutschen oder der lateinischen Schrift bedienen, indem die verschiedenen Schreibmethoden slovenischer Namen nur Verwirrung und Unleserlich-

keit ämtlicher Urkunden erzeugen"; in na koncu te naredbe se veli: „Die Tauf-, Familien- und Vulgarnamen sind nach der Orthographie jener Geschäftssprache zu schreiben, in der die Pfarrbücher geführt werden (bei uns in der deutschen). Ist eine Irrung zu befürchten, so schreibe man eingeschlossen den Namen in der Nationalschreibart dazu". — Ta ukaz je od leta 1847 in na novo pretiskan v zbirki cerkvenih uredb, tedaj se je po njem ravnati. Ako bi tak ukaz bili odkod inod dobili, se mu gotovo ne bi čudili, mislé, da jim je naša beseda tern v peti, nerazumljiva, da ne znajo omike našega jezika; čudno pa nam se zdi, da to dohaja od domače gospôde. Vsaj je vlada našo pisavo leta 1849 poterdila in v javnih učiliščih se je učenci vadijo, — tedaj pravico imamo v nji pisati. Kaj po takem den denašnji pomeni „die verschiedenen Schreibmethoden", ker le enojno pisavo imamo? Drugih pisav inači omikan Slovenec ne zná kakor v slovstveni zgodovini. Ako bi odtod izhajala zmotnjava in nebravljivost, čemu oni dodatek: „Ist eine Irrung zu befürchten, so schreibe man eingeschlossen den Namen in der Nationalschreibart dazu?" Kako nek more reč, ki moti in se brati ne dá, zablodke prečiti? Jaz naročito resnim, da ravno tuja pisava domačih imen zmotnjave dela. — Kakor rogljači na verbi se mi zdijo imena: „Schüschegg, Tschutschegg, Tschuschitsch" namest: „Žižek, Čuček, Čušič"; ali nam morebiti pisavceva nevednost mora pravilo biti? Skerbimo rajši, da bo vsak duhovnik imaje opravilo s cerkvenimi zapisniki lepo vedil našo blago besedo pisati, — in zmotnjave bojo zginile kakor tema pred lučjo. Čemu take zastarele neprilicnosti? Po navadnem ukazu bi jasno sodé sledilo, da Horvati, pišé zapisnike in imenike latinski, pišejo imena horvatske po latinskem: Strižić, Rožić, Šušković itd., kar nikakor ni mogoče. Bodi mi dovoljeno, tù navesti iz imenika senjskega ime prevzvišenega vladika, ki se piše Ožegović, ne pa Oxegovich ali še kak drugače, čeravno je imenik v latinščini napisan. Pred 30 leti se je gotovo drugače pisalo, ker sedanja horvatska pisava se je še le leta 1835 začela; zakaj bi pa mi ne ravnali ravno tako? — Bratje Kranjci tudi menda niso pisali dosle slovenskih cerkvenih zapisnikov in listin, pa vendar nahajamo jihove domače imena saj po kranjski (v bohoričici) zapisane. Vsakemu svoje! Bi li tako metljali z domačimi imeni kakor naš letošnji imenik z mestnimi in župnimi imeni, bi gotovo zmotnjave rastle kakor bezeg in koprive. Kaj si neki tuji ljudje mislijo pregledovaje pisavo slovenskih župnih in mestnih imen nekdanjega sekovskega dela (labodskega kraja imen še vseh natanko ne znam), ki so večidel krivo napisane, kakor ne bi žive duše bilo med duhovniki v celi vladikovini, ki bi to reč bila lepo uravnala. Taka pisava res res zmotnjave dela. — Primere navajati opustim. O pisavi naših imen nam pravilo silijo, naj se krojijo imena po nemškem, kadar nemški pišemo, in kadar po slovenskem, slovenski. Ako bi bili veternica, ki letance ravná po vetru, ali spremenljivi metulji, ki se tudi v gosence spremenjajo, bi gotovo prilično bilo, da bi se spreobraževali; ker pa smo sivi sokolovi in bistri orlovi, ki vselej junaško svoje gnjezdo branijo, je treba, da vsekdar enako po slovenskem domače ime pišemo. Vsaj ravno tako delajo drugi narodi; kaj le mi še nadalje hočemo gožice ostati? Kako pa, pišé latinski kako pismo ali spis, bi ime pisali „Žličar?" Vidite, kamo se s tem zablodi. — Izdelovanja bogoslovskih vprašanj, ki se vsako leto davajo mlajšim duhovnikom iz različnih bogoslovskih rečí, je treba po ukazu v naši vladikovini nekaj v latinskem, nekaj v nemškem jeziku spisovati; vendar se sme iz pastirke tudi, ako bi se komu račilo, v slovenščini odgovor zložiti. — Tù se derznem pitati: ktera vladikovina ima take veleumove, ki morejo v treh jezikih pravilno poveče sostavke zlagati? Pri nas bi je hipoma na perste preštel; pa se tudi po pravici ne more terjati. Pustimo v latinščini pisariti Ciceronom in Virgilijem. Drugo je kak jezik razumeti in knjige v njem napisane prebirati ter misli iz njih serkati, — drugo pa gladko govoriti in sostavke skladati. Bodimo radi, če imamo duhovnike, ki vejo v dveh jezikih dobro pisati, tretjega (latinskega) pa razumejo. Koliko nas je, žalibog, ki še v edinem jeziku ne moremo lahko s pisekom hretati, kamo li v treh! Preglejmo si spisove ali poslušajmo propovedi kderkoli, in gotovo se tega do živega prepričamo. — Ne metajmo svojega blaga v zadverek! Bodimo si svoji in obdelujmo domače svetinje, da sami sebe ne čertimo; saj vem, da nam je vsem za poštenje in srečo pred Bogom in svetom.

Iz Zagreba 15. junija. K. Ž. — Čudni zares so dandanašnji časi; zakaj rečí se godijo pred našimi očmi, od kterih smo mislili morebiti še malo pred, da so nemogoče. Človeško življenje je zdaj res tako posebno zamotan klopčič, da se le malo kdaj dajo izduhtati sledki (konsekvencije) iz teh in unih predkov (antecedencij). Tako imajo, na priliko, dandanašje nenavadne razmere cimico sledkov v sebi, kterih previditi je človeški duh nezmožen, in toliko rečí sedaj zvonec nosi ali so „Tagesfragen", kakor jim Nemec pravi, da človeku res po glavi buči, ako prevdarja razne mnenja, ki se pri takih debatah čujejo. Eni terdijo, na pr., da za gotovo vejo, da se bo v kratkem vpeljal horvatski jezik v urade in šole in da so vikše deželne oblasti že nalogo dobile, v ta namen naznaniti one uradnike, kteri so sposobni v horvatskem jeziku službo opravljati, kteri pa ne; — drugi spet pravijo, da je to zgolj domišlija. Komaj je utihnila ta govorica, se je jelo z enako zanimivostjo govoriti o dovoljenji samostalnega, neodvisnega političnega časnika, ki bi bil zares posebno v dandanašnjih motnih časih zeló potreben in tudi vladi v veliko korist, da bi po njem zvedila, kaj narod želí, kaj in kje ga najbolj tišči. Kakor od nekterih živalic pravijo, da samo en dan živijo, tako zgine tudi ta govorica, al samo, da drugi prostor napravi. Govorí se namreč o tem, kako je prejšni večer pri muziki narod z gromovitim živio-klicom slavil vsaki narodni napev; saj kri ni voda, — al da zavolj tega so vse večerne muzike (zapfenstreich) prepovedane. — V sabotah je stereotipna govorica o judovskih razmerah. Vsakemu svoje! je sicer tudi naše gêslo; al kar je res, je res — skoro nas bodo vse v svoji mavhi imeli. Kaj hočete: judje so dnarni „otroci sveta", zato se pred zgotovljajo njih pravice kakor pravice drugih narodov. — Veliko se tudi govori o železnici, ktera je, kakor se kaže, sopet pod dolgo klop djana. Večina tukajšnega občinstva si je kaj živo želí, ker vé, kolika dobrota bo to za celo deželo. Ima pa tudi, kakor povsod, dosti nasprotnih starokopitnežev, ki se je bojé, da bi se po železnici preveč puranov iz Horvatske ne izpeljalo. — Sopet drugi duhtajo po uzrokih, zakaj se je strelarnica na višji ukaz zaperla. — Verh vsega tega se napravi še kakošno kavsanje zavoljo te ali une slovniške obličice, te ali une slovke med „zagrebačko in rečko školo" kot dobrovoljno intermezzo. Imeni „zagrebačka škola", „rečka škola" ste še čisto nove, zato se tudi skerbi, da bi se po vzajemnem pričkanju skoro udomačile, s kostmi in mesom obdale. Saj moramo tudi mi svoje „škole" imeti! Nobena stvar ni tako majhna, da ne bi se še bar enkrat razdvojiti dala. — Iz slovstvenega polja registriram tukaj dve nove knjigi: „Prevodi latinskih klasikah" od Tkalčevića v Zagrebu in „Škola i život" od Rajkovića v Novem Sadu. Z Bogom!

Iz Kopra 16. junija. B. — Sejm s kokoni se je tukaj 10. dan t. m. začel; al do danes še ni bilo veliko kupčije. Najboljši kokoni so bili dozdaj prodani po 2 gold. in 60 soldov funt, največ pa okoli 2 gold., in to je tudi srednja cena za pretečeni teden. Kupcov je dozdaj malo prišlo, in še tisti, kteri so, si ne upajo kupovati, ker, žalibog, se je začelo zlo od bolezni červičev govoriti. Mladi červiči so se sicer obnašali vsem po volji, da je veselje bilo jih viditi; al zadnje dni, preden so šli prest, in tudi

že pri predenji so začeli mnogim omedljevati, hirati in krepati. Pravijo, da murbino perje je dobilo nek čuden smerdljiv duh, in da bolezen od tega izvira. Bolj srečni so pa tisti, kteri so dali červiče zgodaj zvaliti, da so se zgodaj zapredli, ker tistikrat murba še ni bila bolna. Kitajsko seme se tudi okoli Kopra (Capo d'Istria) slabo obnaša. Kam bojo tedaj Lahi zanaprej po seme hodili? Kranjci in Štajarci! vi še nič ne veste ne od tertne ne od židne bolezni, — k vam bojo Lahi priromali in drago plačevali. Priložnost se vam sedaj ponuja, svoje žepe napolniti s svetlim laškim dnarjem; samo pridno se poprimite sviloreje, in ki se že ž njo pešate, ne zametujte zdrave in drage robe. Lahko rečem, da se bi bili lepi kokoni letos v Kopru po 7 do 8 gold. funt in še dražje prodali, ako bi se lansko istersko seme na Laškem ne bilo spridilo in ko bi bili červiči zdravi ostali. — Če se bo drugi teden na sv. Lazarja dan (tako imenujejo slovenski kmetje okoli Kopra sv. Nazarija, in morebiti imajo prav; saj je bil njih rojak) cena kaj premenila, bom pa Vam drugič naznanil. *)

Iz Gorice 14. jun. ....ski. Z velikim veseljem smo brali v predzadnjem listu „Novic" poziv našega mladega domorodca Franceta Zakrajšek-a, ki misli s prihodom novega leta stopiti v kolo slovenskih pisateljev z „Vilo slovensko". Kolikor ga poznamo, je zmožen in nadepoln slavoljub, ki se vedno bolj jaderno in temeljito uri v slovenščini in narečjih slovanskih. In da mu pevske žile ne manjka, je že mnogokrat po slovenskih časopisih djansko pokazal. Slovenskih starišev sin, v našem mestu rojen in po slovensko izrejen, se živo zavéda svojega milega naroda, in se krepko poganjati hoče za slovensko reč, ker se v sredi laškonov ne sramuje na čelu nositi ime Slovenca, v tem ko večina njegovih slovenskih rojakov le prerada zatajuje lastno krí. Iz serca mu tedaj privošimo podporo na vse straní, ker smo gotovi, da delo, ki ga bo spravil na beli dan, bo našemu rodu v čast in slavo.

Iz Gorice pri Kerškem na Dol. 10. junija. J. B. Če pogledam preprosti kmet po naši soseski, vidim veliko otrok matere kruha prositi, pa ga jim nimajo dati zavoljo pomanjkanja pridelkov lanskega leta; pri nekterih hišah pa tudi nič ne znajo varovati. Zdaj če nam Bog dá kaj novine, bojo pa spet tiste babe, ktere z žganim vinom teržijo, nosile iz vasí vsak dan žakelj za žakljem, ravno tako kakor zdaj mi nosimo od tergovcov koruzo. Tudi za krompir, komaj da bo za kaj, se bo že krompirjev kramar pripravljal, vsega v Zagreb izpeljati. Učimo se zdaj gospodariti vsi vkup, da saj po naši krivici ne bo za naprej taka sila za kruh!

Iz Ljubljane. Žalostna novica je predvčeranjim osupnila naše mesto, ker je sedaj gotovo, da kakor druge manjše dežele za prihranjenje deržavnih stroškov zgubimo tudi mi deželno poglavarstvo z vsemi uradnijami, ki so ž njim sklenjene. Krajnska dežela, dosihmal s samostojnim deželnim poglavarstvom, se bo združila s teržaškim in goriškim, in glavno deželno poglavarstvo za vse te tri bode v Terstu, — in tako se bo ravno narobe zgodilo kakor smo mislili, da namreč deželno poglavarstvo za Teržaško, Goriško in Krajnsko pride v Ljubljano. Koroško se bo zedinilo s štajarskim tako, da za te dve deželi bo deželno poglavarstvo v Gradcu.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. Posebni odbor, ki so ga deržavni svetovavci unidan izvolili, da naj deržavne stroške in dohodke za leto 1861 sam za se pred pretrese, preden jih bo celi deržavni zbor v prevdarek vzel, se je pod vodstvom grofa Mercandin-a razdelil v 5 manjših odborov tako, da eden je vzel stroške ministerstva notranjih oprav, pravice bogočastja in nauka, — drugi stroške ministerstva dnarstva, — tretji stroške vojaštva, — četerti vse druge, — peti pa deržavne dohodke v pretres. Že so se lotili svojega dela. Povedali smo že zadnjič, da deržavni odbor ni zadovoljen s tem, da bi le gole številke po goldinarjih in krajcarjih pretresal, ampak on se hoče globokeje vriniti v to zadevo in preiskavati, kako bi se dalo drugačno gospodarstvo v našem cesarstvu osnovati, da bi se preobilni deržavni stroški, potem pa tudi davki ljudstvu znižali. Sila imenitne reči se je s tem namenom podstopil deržavni zbor, — Bog daj, da bi srečno izpeljal svoj cilj in konec! — Drugi odbor, ki ima prevdariti novo postavo za zemljišne (gruntne) bukve je pod vodstvom barona Salvotti-a že tudi začel svoje delo. Zanimivo je bilo slišati, kako živi so bili pomenki o tej postavi, ki so pokazali, da so res pravi možaki v tem zboru, ki temeljito pa odkritoserčno razodevajo svoje misli. In kdo bi bil verjel, da že pri „gruntnih bukvah" se bo unela pravda za obveljavo različnih narodnih jezikov. Že danes se je pokazalo, da narodnost in narodni jezik bota važno poglavje v obravnavah deržavnih svetovavcov. — Odbor za prevdark kantne poravnave je pod vodstvom barona Lichtenfels-a svoje delo že doveršil. Ker bojo dela zlasti pervega odbora dolgo terpele, je gospod predsednik tistim deržavnim svetovavcom, ki nimajo v odborih nobenega dela, dovolil za 14 dni urlavb; nekteri so se tedaj za ta čas podali domú.

— Po ministerstvu za leto 1861 napravljeno in dosihmal deržavnim svetovavcom v prevdarek izročeno osnovo deržavnih stroškov smo poslednjič le bolj na debelo omenili; naj danes povemo te stroške bolj na drobno: Za živež Njih velič. cesarja je določeno 315.000 gold., Njih velič. cesarice 105.000 gold., Njih velič. stare matere cesarice 52.500 gold., Njih ces. vis. nadvojvodinje Sofije, matere cesarjeve, 52.500 gold., Njih ces. vis. nadvojvoda Franc Karola (očeta cesarjevega) in nadvojvodov Ludevika in Rainera 109.200 gold., Njih ces. vis. nadvojvodu Štefanu za zemljišno odškodnino 4445 gold. Za pomočno dnarnico cesarjevo 66.150 gold., za živež služabnikov pri cesarski hiši 1 milijon 96.709 gold., za cesarske garde 412.251 gld., za dvoje cesarskih igrališč 294.000 gold., — za Njih velič. cesarja Ferdinanda 525.000 gold., za cesarico Marijo Ano 52.500 gold., za Njih ces. vis. nadvojvodinjo Karolino 21.000, za ces. vis. nadvojvoda Ferdinanda Maksa 157.500 gold., Karola Ludevika 110.250 gold. — Stroški ministerstva notranjih oprav spadajo v 11 verst: za uradnike ministerstva 691.000 gld. (za ministra razun stanišča 21.000 gold., za 4 perve uradnike 31.500 gold. itd.), za geologično ustanovo 37.000 gold., za politične uradnike in njih potrebe po vseh cesarskih deželah 17 milijonov in 820.000 gold., za kmetijsko šolo v ogerskem Starem gradu 17.400 gold., za kmetijske potrebe 145,900 gold., za deželne stanove 45.700 gold., za milodarne naprave 615.900 gold., za nove zidanja 700.000 gold., za stavbine uradnike, cesarske ceste in vodne stavbe 14 milijonov 85.000 gold., za žandarje 3 milijone 250.000 gld. — Za ministerstvo pravice: za ministra 14.700 gold., za dva perva uradnika 14.700 gold. itd. za vse uradnike skupaj 211.700 gold., za višjo sodnijo 528.100 gold. in za uradnike in njih potrebe po cesarskih deželah skupaj 13 milijonov in 725.900 gold.

— Sliši se, da bo ministerstvo deržavnim svetovavcom kmali osnovo nove postave v prevdark dalo, po kteri se ima dozdaj veljavna postava: koliko se sme od izposojenega dnarja obresti (činža) jemati, nekoliko prednarediti. Ministerstvo misli, da bi ne bilo prav, ako bi se naenkrat vsakemu na prosto voljo dalo jemati činža kolikor hoče; za zdaj misli, naj se namesto dosihmal dopušenih 5 ali 6 gold. od 100 dopustí jemati po 8 ali 9 gold. od 100, — čez ene leta pa še več, dokler se more potem ta reč popolnoma na prosto voljo dati vsakemu.

*) Prosimo! Vred.

— Vladni časnik „Zeitg. f. inn. Verw.“ pravi, da pri rokodelstvih in obertnijah, ktere spadajo v versto tistih, za ktere se mora od gosposke dovoljenje dobiti, ni po novi postavi več gledati na to: ali je takih rokodelcov za ta ali uni kraj treba ali ne. Če rokodelec skaže, da ima za to rokodelstvo ali obertništvo predpisane lastnosti, se mu mora dovoljenje dati, če je že tudi dosti takih rokodelcov v tistem kraji.

— Te dní je prišla iz Jeruzalema judovska deputacija na Dunaj, dnarja prosit svoje brate, da bi rešila judovski tempelj v Jeruzalemu, kterega je ondašnja judovska srenja v neki veliki potrebi zastavila, da je dnarja na pósodo dobila.

— 18. dan prihodnjega mesca bo sonce merknilo. Po prerajtbah francozke akademije se bo ob začetku merknjenja vidila posebna prikazen, ki se redko kdaj vidi, namreč, da čveteri veliki planeti: Venera, Merkuri, Jupiter in Saturn se bojo vidili blizo otamnelega sonca v podobi zategnjenega čveteroogelnika.

Koroško. Iz Celovca se bere v „Triest. Zeitg.“, da deputacii, ki se je unidan podala na Dunaj, da bi ministerstvu razodela žalostni stan koroških fužin, ktere zatiruje iz ptujih dežel dovaževana železnína, je gospod minister notranjih oprav obljubil dostojno colno branílo; ta minister in pa tudi minister dnarstva sta ji rekla, „da zlo obžalujeta, da je vlada cesarske železnice prodala in tako dosti škode napravila domači obertnii“. — To pač ni veličasten spominek na Brukov grob!

Iz Marskega. Marska družba sv. Cirila in Metoda za razširjevanje lepih bukev v slovanskem jeziku šteje zdaj okoli 10.000 družbenikov.

Lombardo-beneško. Cesarski ukaz od 13. t. m. dovoljuje osrednji deželni skupščini (central-kongregacii) večjo oblast v razodevanji občinskih zadev in ji izročuje popolno samostojnost v gospodarstvu deželnih zadev; le toliko pravíc — pravi „Wiener Zeitg.“ — se priderżuje vladi, kolikor je treba v prid celi deržavi in pa ljudstvu lombardsko-beneškemu. Po tem takem bo cesarskemu poglavarstvu odpadlo veliko opravil, ker se bojo izročile deželni skupščini, in vlada bo potrebovala veliko manj uradnikov.

Laško. Iz Neapolitanskega. — V Sicilii je še mir; napolitanska armada je to deželo zapustila, le v Mesini, Sirakus-u in Agosti se je je nekoliko ustavilo; to kaže, da Garibaldi še nima cele Sicilije in da se bo boj spet začel, ako teh homatij ne poravná diplomacija, na ktero se je kralj neapolitanski zlo zanašal, pa se je zlo zmotil. Kralj neapolitanski, sedaj — pa menda že prepozno — pripravljen svojim ljudstvom dovoliti svobodno vlado, ktero jim je leta 1848 njegov oče dal, pa kmali spet vzel, je v hudi zadregi, ker mu nobena velika vlada noče na pomoč priti. Minister Palmerston je 12. t. m. v deržavnem zboru sila zabavljivo govoril zoper neapolitansko vlado in očitno rekel, da angležka vlada ji ne bo nikakor pomagala; pa tudi francozki vladni časnik „Constitut.“ ji ojstre levite bere, da ni porajtala svetov, ktere ji francozka in angležka vlada že dolgo dajete, in to je znamenje, da neapolitanski poslanec Martino, ki je prišel 11. dan t. m. v Pariz, ni nič opravil. Ker tudi vse druge vlade molčé, se tedaj nič ne vé, kaj bo iz tega, kakor tudi ni znano, kaj bo Garibaldi dalje počel, kterega neapolitanski vojskovodja Lanca sedaj „Njih ekscelencija“ imenuje in se sedaj ravno tistemu možu ponižno poklanja, kterega so malo pred „roparja“ psovali in 30.000 cekinov za njegovo glavo obljubili. Res pač čudne reči se godijo na svetu!

Iz Rima. Iz Dunaja se piše, da podpisi na papeževo izposojilo s 50 milijoni franki, ktero je do 15. julija podaljšano, še dosti dobro spod rok grejo, ker je dozdaj že čez 1 milijon frankov podpisanih.

Francozko. Iz Pariza 15. junija. Včeraj so francozke gosposke v posest vzele Savojo in Nico. Po vsem Francozkem, posebno pa v Parizu se je obhajal ta dan z velikimi slovesnostmi; v cerkvi Matere Božje (Notredame) se je pela hvalna pesem.

Nemško. Iz Badena-Badena. — Hipoma se je pozornost celega sveta obernila na to nemško mestice, kamor je cesar Napoleon povabil pruskega vladarja, ta pa vse druge nemške kralje in kraljiče, da so se v velikem zboru snidli 15. dan t. m. in ondi skupaj bili do 17. t. m. ponoči. Zakaj je cesar Napoleon želel ta shod z nemškimi vladarji, zlasti pa z pruskim vladarjem, sam Bog vé in pa cesar Napoleon, — kak drug gotovo ne, ker Napoleon je skrivnosten mož, da mu nobeden v serce ne vidi. Časnikarji so se že zlo zavoljo tega pričkali: kdo je vladarja pruskega napravil, da je dovolil v ta shod; eni pravijo, da mati cesarica rusovska, drugi da kraljica angležka; še bolj pa jo bojo sedaj ugibali: kaj bo storil cesar Napoleon po tem shodu, in kaj vladarji nemški, ki so v Badenu bili. Najbolj jo bo menda tisti uganil, ki misli, da je cesar Napoleon prišel le — žilo šlatat nemškim oblastnikom, da bi zvedil, ali se že ura bliža ali ne za obravnavo „naravne francozke meje“.

Turško. Iz Carigrada 6. junija. Rusovska vlada je spet poslala pismo sultanu, v kterem popisuje pritožbo turških kristijanov.

— Blizo mesta Dženddah poleg rudečega morja in ne deleč od Meke in Medine, kjer so leta 1858 Turki veliko kristijanskih romarjev pomorili, se vidi pred vratami Medine pokopališče, v kterem zraven veliko druzih imenitnih spominkov iz starih časov kažejo Evini grob. Ali je res Eva tukaj pokopana, ne more sicer nobeden prav spričati, al vsak ondotnih prebivavcov terdi, da pod černim kamnom, ki leží pod kupljo in je pobožnim svet spominek, počivajo kostí matere človeštva.

Žitna cena

v Kranji 18. junija 1860.

Vagán pšenice domače 5 fl. 94. — banaške 6 fl. —. — reži 4 fl. 6. — ječmena — fl. —. — ovsa 2 fl. 80. — prosa 4 fl. 8. — ajde 3 fl. 70. — koruze 4 fl. 60. — soršice — —

Kursi na Dunaji

19. junija 1860. **v novem denarji.**

Deržavni zajemi ali posojila.		Druge obligacije z lotrijami.	
5% obligacije od leta 1859 v novem dnar. po 100 g. g.	66.10	Kreditni lozi po g. 100 . g.	105.25
5% nar. posojilo od l. 1854 „	79.30	4½% Teržaški lozi po 100 „	117.—
5% metalike . . . . „	70.75	5% Donavsko-parabrodski po g. 100 . . . „	103.—
4½% „ . . . . „	62.—	Knez Esterhazy. po g. 40 „	86.—
4% „ . . . . „	55.—	Knez Salmovi po g. 40 „	40.—
3% „ . . . . „	40.50	Knez Palfyovi po g. 40 „	37.50
2½% „ . . . . „	34.50	Knez Claryovi po g. 40 „	36.75
1% „ . . . . „	13.50	Knez St. Genoisovi po g. 40 „	38.—
Obligacije zemlišn. odkupa. (po 100 gold.)		Knez Windischgräz. po g. 20 „	23.50
5% dolnjo - avstrijanske g.	92.50	Grof Waldsteinovi po g. 20 „	27.50
5% ogerske. . . . . „	73.50	Grof Keglevičevi po g. 10 „	14.50
5% horvaške in slavonske „	71.50	Budimski . . po g. 40 „	38.25
5% krajnske. štajarske, koroške, istrijanske . „	89.—	**Denarji.**	
Deržavni zajemi z lotrijami		Cesarske krone . . . g.	17.10
Zajem od leta 1860 . . . „	95.35	Cesarski cekini . . . „	6.12
„ „ „ 1860 petink. „	95.50	Napoleondori (20 frankov) „	10.35
„ „ „ 1839 . . . „	125.75	Souvraindori . . . . „	17.45
„ „ „ 1839 petink. „	121.—	Ruski imperiali . . . „	10.30
4% narodni od leta 1854 „	99.—	Pruski Fridrikdori . . „	10.80
Dohodkine oblig. iz Komo „	15.50	Angleški souvraindori . „	12.70
		Louisdori (nemški) . . „	10.35
		Srebro (ažijo) . . „	26.75

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.